

Marian Radetzki: En ny ekonomisk världsordning.

Esselte Studium 1976, 160 s, ca 53 kr.

Marian Radetzki's bok om en ny ekonomisk världsordning, NIEO, är välkommen då litteraturen på svenska är sparsam.

Radetzki's bok förmedlar vid läsningen samma känsla som en del andra skrifter inom detta område: ämnet är svårt att behandla. Det är naturligt då de

grundläggande dokument, som konstituerar NIEO, är utomordentligt svårtillgängliga. Texterna är politiska kompromisser där det engelska språkets hela synonymrikedom utnyttjats, ofta i syfte att skapa oklarhet och/eller ge utrymme för olika tolkningar. Därtill kommer själva formen, FN-resolutionens, som en ytter-

ligare belastning vid läsningen.

Svårigheterna är alltså betydande. Kanske hade det varit lättare om framställningen inletts med en redovisning av vad NIEO *inte* är.

NIEO är *inte* ett samlat program för ekonomisk utveckling av den tredje världen. NIEO är inte ens ett delprogram för den sektor som behandlas, nämligen relationerna mellan u-länderna och den övriga världen. Det förtjänar knappast beteckningen program då program normalt leder tanken till mål och delmål, sinsemellan avstämde.

NIEO är i stället en samling krav som u-länderna successivt byggt upp och som i en långt utdragen process till slut kom att sammanfattas i vissa dokument. NIEO:s födelse brukar dateras till FN:s sjätte extra generalförsamling våren 1974. Innebörden av NIEO och dess funktion i dag förstås bäst i ljuset av denna process. En sådan belysning saknas i huvudsak hos Radetzki och andra.

Av de krav som finns upptagna i NIEO förekom många vid första mötet med Unctad 1964 eller tidigare, andra är relativt senkomna. De har alla gemensamt att de tagit sikte på att lösa problem som enskilda länder eller ländergrupper mött. NIEO är också präglad av den metodik som u-länderna använde när de gemensamt började att förbereda sig inför olika internationella konferenser. Då uppstod behov av samordning av politiken och prioritering bland alla krav. En del krav kunde visserligen rensas bort men man stod till slut inför två alternativ: antingen att enas om en minsta gemensam nämnare eller att skriva listor i stort sett utan begränsning. Man valde den senare utvägen. Alla länder och ländergrupper på u-landssidan fick sina krav medtagna. Program i egentlig mening är det alltså inte fråga om, annat än i så måtto att många av kraven är gemensamma för alla. I övrigt söker man stödja varandra i olika internationella fora.

Som Radetzki visar är intressemotsättningarna inom u-landsgruppen starka och ju längre man kommer i konkretiseringar av NIEO, ju svårare blir det att hålla samman gruppen. Detsamma gäller na-

turligtvis också industrilands-gruppen men där är intressegemenskapen betydligt större.

Några händelser vid den så kallade nord-syd dialogen i Paris kan illustrera problemen på u-landssidan. Frågan om skuldavskrivning var en av de stora frågorna för u-länderna i Paris men u-landsfronten höll *inte*. Mera utvecklade länder som Brasilien och Mexiko såg skuldavskrivning som ett hot mot upplåningsmöjligheterna på de internationella kapitalmarknaderna. Splittringen försvagade u-landspositionen.

Ett annat exempel är Saudi-Arabien bekymmer med att placera sina pengar. Det var inte lätt för sauderna att entusiasmera övriga u-länder för krav på bättre möjligheter att placera kapital i industriländerna (på villkor som låg skyhögt över vad industristaterna erbjöd sina egna medborgare).

Mina exempel syftar *inte* till att bygga upp en kritik av u-ländernas agerande — de har sannolikt *inte* haft något alternativ — utan till att visa att NIEO och efterföljande förhandlingar *inte* är en konfrontation mellan två homogena block, u-länder mot industriländer (där för övrigt de östeuropeiska staterna börjar utsättas för en betydligt hårdare granskning av u-länderna än vad Radetzki visar). Bilden är i stället betydligt mera komplicerad vilket självklart försvårar möjligheterna att komma till globala förhandlingsuppgörelser.

Internationella förhandlingar av typ Unctad och dialogen tenderar därför att bli paketuppgörelser. I paketet måste varje större land/ländergrupp (intressegrupp) på u-landssidan få åtminstone något med sig hem. Den paradoxala situationen uppstår att industriländerna ofta får ta på sig ansvaret för att skapa jämvikt i paketet och prioritera där u-länderna *inte* förmår göra det.

I bedömningar och värderingar har min sympati genomgående varit på de fattiga ländernas sida, säger Radetzki i bokens förord. Kanske har denna grundsyn, som flertalet torde dela, påverkat Radetzki alltför mycket och lett till ett *inte* önskvärt resultat, nämligen en för-

stärkning av den så vanliga uppfattningen att NIEO är det enda som ska till för att de fattiga folken i u-länderna ska få drägliga levnadsförhållanden. Den brutala sanningen är ju i stället att u-ländernas utveckling står och faller med egna ansträngningar, en resursmobilisering i vid mening. Även ett förverkligande av NIEO kräver insatser för en social och politisk omdaning inom u-länderna som dessa för närvarande inte mäktar med. Det hade varit värdefullt om detta tydligare hade klargjorts i boken då svensk debatt i så hög grad bortser från detta grundläggande förhållande.

Det är lätt att vara kritisk mot böcker

om den nya ekonomiska världsordningen och många saker kan diskuteras i Radetzki's bok. Men den har förtjänster. Den är lättillgänglig i språk och format (160 s) och den konkretiserar och illustrerar frågeställningarna. Den täcker alla viktiga frågor i NIEO. Bokens svagheter ligger i författarens brist på distans till frågorna. Behovet av en kritisk granskning av NIEO och den nya ordningens betydelse för utvecklingen av u-landsekonomierna känns fortfarande påtagligt.

Ambassadör *Bengt Dennis*
Stockholm